

הרב המקדים: הרה"ג רבי אילן מאירוב שליט"א
רב קהילה בקווינס - אמריקה

גליון מספר 323

כותב השיעור: הרב דביר פרץ שליט"א
עורך השיעור: הגאון רבי יצחק לוי שליט"א
רבה של נשור וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"כ היחים ומשודר דרך הלויין והרדיו ובקווים רבים מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה	
17:44	17:11	16:20	ירושלים
17:39	17:08	16:17	תל אביב
17:39	17:07	16:16	חיפה
17:43	17:11	16:20	אר שבע

פרשת מקץ | ל' כסלו תשפ"ב

הלכות חנוכה

חגנוכה שמחת!

להפצת עלונים באזור מגורך
התקשר: 0506-730-831

דין המתארח בנר חנוכה. דין בחורי ישיבות בנר חנוכה. הדלקת נר חנוכה בתוך הבית. הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת, בבית המדרש, ובמסיבות. מעלת החזקת אברכים ובחורי ישיבות. ראש ישיבה צריך להתמסר לישיבה, ולשמש דוגמא אישית. אם צריך לעשות היכר לסופגניות חלביות. אין גוזרים גזרות מדעתנו

על ההורים, או על ההדלקה בישיבה, או על הדלקת ראש הישיבה. חכם עזרא עטיה פלפל אתו ולבסוף אמר, תלך לחכם עובדיה ומה שיאמר לך תעשה². יש אצלי כתב יד של מרן זצ"ל, תשובה לחכם שלום, וכך כתב, לכבוד הגאון רבי שלום כהן שליט"א, בנם של קדושים, והשיב לו בקצרה, שבחורי ישיבות נקראים סמוכים על שלחן הוריהם, וכתב לו מקורות בקצרה, תשובה באורך חצוי עמוד, וסיים וכן הסכים עמי ראש הישיבה רבי עזרא עטיה³. בשו"ת יחוד דעת (הניל) הרב האריך יותר. וכן דעת חכם בן ציון (בשו"ת אור לציון ח"ד פרק מז אות א), וגם הגרש"ז אוירבך (בספר הליכות שלמה פרק יד סעיף יב) כתב שבחורים ספרדים לא ידליקו נר תנכה, ואם רוצים ידליקו בלי ברכה, כמו נר נשמה. כיון שהוריהם מדליקים שני ברכות.

סמוכים על שלחו ההורים

ד. מה שבחורי ישיבות נקראים סמוכים על שלחן הוריהם, כי בבין הזמנים - בניסן ובאב ובתשרי - הם הולכים לביתם, והולואי שיצאו רק אז... הולכים לשבתות חופשה מידי פעם, יוצאים ביום ששי להביא בגדים וכדומה. הורים שיש להם שכל נותנים לילדים דמי כיס, שלא יצטרכו לרעות בשדות וזים ח"ו, כל אבא צריך לחשוב על הצרכים של בנו, לפעמים הוא לא רוצה את האוכל של הישיבה ורוצה פלאפל. כשבחור סוגר וורט ומתארס, מי מתחייב להביא עיבורי חתן הכסף? האבא! וכי ראש הישיבה עוזר? ש לו אלו סמוכים והוא לא יכול לעזור כלום. כשרוצה לקנות חליפה ובגדים הולך לאביו, וגם כשנשברות לו המשקפיים, וכי הולך לראש הישיבה!... הולך לאביו! זה נקרא סמוך על שלחן אביו, ולכן יוצא ידי חובה בהדלקת נר חנוכה של ההורים, ואינו צריך להדליק, לא עם ברכה ולא בלי ברכה. בחורי ישיבות שמדליקים בחדרים בברכה, לפי הפוסקים הספרדים עושים ברכה לבטלה. ואין להביא ראייה ממנהג האשכנזים שבחורי ישיבות מדליקים, כי בלאו הכי מנהגם של אחד אחד ומבני הבית מדליק, כדעת הרמ"א (סימן תרעא ע"ב).

לא ידעו ולא יבינו

ה. בשיעור הקודם סיפרתי שבישיבת חברון היו דופקים על התיבה בערך בשעה חמשה לחמש, וכולם - כולל הספרדים - היו יוצאים להדליק נרות חנוכה בחדרים בברכה. אז לא היו הרבה תלמידי חכמים ספרדים⁵ ולא ידעו שזו ברכה לבטלה.

מקורב לכולם. אני זוכר בתור ילד קטן בגיל 7,8, מרן היה לוקח אותנו לרבנים בשבת אחרי החמין. והיה מדבר אתם בלימוד.

אני הייתי רואה איך הרב פראנק מכבד את מרן, עומד לפניו ומושיב אותו לידו, ומדברים דברי תורה. מרן סיפר לי פעם, שכאשר היה בחור צעיר, בכל שבת אחרי צהרים, היה הולך עם חכם בן ציון וחכם ברוך בן חיים לביתו של הרב פראנק ברחוב מלאכי בירושלים, שם ערכו מעודה יהודית, והיה באים בחורים משיבת חתרון ששכנה בסמיכות, ומדברים בלימוד, זה שואל, זה מתרץ, ומידי פעם מרן היה מתערב, היה אומר, כך כתב רבנא כנסת הגדולה בשו"ת בעי ח"י, כך כתב החקיר לב, והרב פראנק היה מתפעל ממנו מאוד, עד כדי כך שכבר בהיות מרן בגיל 18 היה עומד לפניו. פעם איהו רב אשכנזי ישב ליד הרב פראנק ואמר לו למה כבודו עומד לפרנסה הזה? מרן היה נראה ספרדי עיראקי... אמר לו הרב פראנק, הפרנסה כבודו המושבי של הדור הבא!

⁴ כל אבא צריך לחסוך לבנו מאז שנולד, יתן חלק מהמעשר כספים לצדקה, אבל את רוב המעשר ישמור לילדיו, אם הם בני תורה.

⁵ לא היו בישיבה הרבה ספרדים, ובכלל לא היו אז הרבה בחורי ישיבות ספרדים. פעם מרן זצ"ל אמר, שבזמנו היו שבעים בחורים בישיבת פורת יוסף, "שבעים תמרים" (לקוח משמות

ד'ן אכסנאי

א. 'בגמרא מסכת שבת (כג.): אמר רב ששת, אכסנאי - מתארח - חייב בנר חנוכה. אמר רבי זירא, מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא. בת דנסיבי איתתא אמינא, השתא ודאי לא צריכנא, דקא מדליקי עלי בגו ביתאי. פירוש, אמר רבי זירא, כשהייתי הולך ללמוד אצל החכם, הייתי מתארח אצל בעל הבית, והייתי נותן לו כסף על מנת שיהיה לי חלק בשמן של נר חנוכה, ובכך יצאתי בהדלקתו ידי חובה. אחר שנשאתי את אשתי, אני הולך מהבית ללמוד במשך כמה חודשים - כמובן ברשותה, כי אם לא, עובר על שבעה חמורה - ואיני צריך להשתתף עם המארח, כי מדליקים עלי בביתי.

העמידו דבריהם על דיו תורה

ב. לכאורה איך מועיל להשתתף בפרוטות ולקנות בכך חלק מהשמן, הלא קיימת לו (בקידושין כח:) מעות לא קונות, צריך לעשות קנין משיכה. אלא כתבו הנהיבות המשפט (סימן של ביאורים סק"א) והמתנה אפרים (הל' שכירות פועלים סימן א), שהרי דבר תורה מעות קונות, ורק רבנן גזרו שמעות לא קונות, שלא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה, אבל במקום שלא שייך חשש זה לא גזרו, ולכן בשכירות פועלים מעות קונות. והוא האין לנדוננו, שהעמידו דברים על דין תורה כמצוה כזו של נר חנוכה. בכל אופן למדנו שאדם אורח צריך לשלם כסף כדי שיהיה לו חלק בשמן, ובכך יצא ידי חובת נר חנוכה. אבל כל זה מדובר בסתם אורח, והשאלה מה יעשו בחורי ישיבות שלומדים בישיבה, ומקבלים כל צרכיהם - אכילה ושתייה ולוויה - מהישיבה, האם צריכים להשתתף בפרוטות בנר חנוכה, או שראש הישיבה מזהב להם חלק אף בלי שישתתפו, או שאינם חייבים להדליק מצד שהוריהם מדליקים בביתם. הפוסקים דנים בכך באורך, ויש על זה תשובה ביחוד דעת (ח"ו) מימון מגו.

לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו

ג. בשנת תשי"ח או תשי"ט, הקימו את הפנימיה לשיבת 'פורת יוסף' בקטמון, בהתחלה הבחורים - ביניהם היה הרב משה מאיה שליט"א - היו נוסעים משם ללמוד אצל חכם עזרא עטיה שבישב שבשכונת גאולה, ובשלב מאוחר יותר פתחו שם בית מדרש. ראש הישיבה חכם שלום שליט"א, ובא ושלח את רבי עזרא עטיה. תחנה מתברר, מה אומר לבחורים. האם שידליומו נרות בחדרים. או יסמכו

חזק וברוך לרב הגדול, מרביץ תורה, מקים עולה של תורה, הגאון רבי אילן מאירוב שליט"א. הייתי אצלו בקווינס שבאמריקה, יש לו שם את ארגון "חזק" וקהילה חשובה, וראיתי את הפעילות שלו, שהוא פעיל ונמרץ, בן פורת יוסף. לפני כ-12 שנה הגיע אצלי ליישיבת חזון עובדיה, והביא חיבור שחיבר, ישבנו יחד על כמה נקודות בהלכה, וב"ה הוא צמוד להלכות של מרן זצ"ל, תמיד מברר מה דעת מרן בכל נושא. יהי רצון שיעשה עוד כהנה וכהנה, ויזכה להמשיך תהליך תורה ולהאדירה. כשנזכרה בהזדמנות לגאולה השלמה ולביאת המשיח, יעלה הוא עם כל קהילתו לארץ ישראל.

² חכם עזרא עטיה היה מכבד מאוד את הרב, אף על פי שהרב היה אז צעיר לימים פחות מגיל ארבעים. אחת מבתות משפחתו של רבי עזרא היתה בהריון, והרופאים ראו שיש לה אדמות בחודש הראשון, ואמרו לה שצריכה להפיל את העובר, ואם לא תפיל יצא משוגע. חכם עזרא לא רצה לפסוק בנושא הזה, ושלה את בעלה למרן, ומרן סקל לו מה שפסק, ושמואל זל.

³ מרן זצ"ל היה מתייעץ עמו הרבה. לפני כשלושים שנה אמר לי מרן, אין תשובה בינינו אומר שלא התייעצתי עליה עם אחד מגדולי הדור. והיה מונה את שמותם, הרב צבי פסק פראנק, הרב עזרא עטיה, רבי יעקב עדס, הרב שמשון מטפליק, הגאון מטשיבין, ומרן היה

רבי זירא היה יתום

ט. אבל מה באמת נשיב על הראיה שרצו להביא מרבי זירא, מדוע לפני שהתחתן השתתף בפרוטות ולא יצא ידי חובה בהדלקת אביו ואמו? מי שלא למד הרבה ועסוק כל הזמן בלמדנות, לא יודע דברים, לא יודע פוסקים, חסר לו בידיעת התורה, אי אפשר להגיע להלכה ולמעשה בלי להקיף את התורה! יש ירושלמי (פ"א דקידושין הלכה ז, דף כ"ב) שם מובא, שרבי זעירא היה מצטער ואומר, הלוואי והיו לי אב ואם, אם הייתי זוכה לכבדם הייתי יורש גן עדן, חבל שאני יתום... אבל אחר כך כששמע את העונש של מי שלא מקיים כיבוד אב ואם, שעובר על "למען ירבו ימיכם", ואם לא מכבד ימיו מתקצרים ח"ו, וכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' ממונים הט"ו): כל המבזה אביו או אמו אפילו בדברים ואפילו ברמיזה הרי זה ארור מפי הגבורה, שנאמר ארור מקלה אביו ואמו וכו', ויש לבית דין להכות על זה מכת מרדות ולענוש כפי מה שיראו. ע"כ. שמע כך רבי זעירא ושמת, אמר, ברוך ה' שאין לי אב ואם, כך לא איענש! הראב"ן (חולין סימן רסח) ורב האי גאון (הובא שם) כתבו שרבי זירא הוא רבי זעירא, אלא שמרוב חכמתו קראו לו "זירא" מלשון זר זהב, אדם שיועד ירושלמי ופוסקים, לא יכול להביא ראיה מרבי זירא, כי הוא היה יתום מאב ואם, ולכן השתתף בפרוטות, אבל אין הכי נמי, מי שיש לו הורים, הם מוציאים אותו ידי חובה.

הכל כלול

י. אותם הרבנים החולקים שהמציאו יסוד שרק אשתו יכולה להוציא ידי חובה, ולא אביו ואמו, התעלמו לא רק מהראשונים הללו שמרן זצ"ל הביאם, אלא גם משאר הצירופים שכתב. יש ספר גן המלך (סימן מא) - לרבי אברהם הלוי בעל הגינת ורדים, היה לפני כמעט 300 שנה - שם כתב, מה שהגמרא אומרת שאורח צריך להשתתף בפרוטות, זה מדובר בזמנים שהיתה עניוה והיו עושים חשבון על כל דבר דבר, אחרי שאכל בשר, תפוח אדמה, סלט, במיני לו חשבון כמה עולה כל פרט. לכן בעל הבית לא חושב להקנות לו חלק בשמן, ואם רוצה לצאת ידי חובה ישתתף בפרוטות. אבל אם המתארח משלם סכום גלובלי על השבוע, נאמר מאה דולר, וזה כולל את כל צרכיו, רחיצה, אכילה ושתיה, באופן כזה אינו צריך להשתתף בפרוטות, כי בעל הבית מזכה לו הכל כולל חלק בשמן שבגר. וגם לו יהי אלא ספק, ספק דרבנן לקולא. ועוד שיש ספק ספיקא, שמא כדברי הראשונים הנ"ל ושמו כסברת גן המלך.

"מדברי סופרים"

יא. הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ג) כתב: והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים. בדרך כלל כשהרמב"ם כותב "מדברי סופרים" הכוונה מדרבנן, ואמנם יש כמה מקומות שמצאנו שהכוונה מדאורייתא, כמו בהלכות אישות (פ"א ה"ב) שהכוונה מדאורייתא, וביאר שם הכסף משנה על פי מה שכתב הרמב"ם בספר המצוות (שורש ב), שכל מה שלא כתוב מפורש בתורה, אלא נלמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם, נקרא בשם "דברי סופרים", אבל יש לזה דין דאורייתא. אבל בדרך כלל "מדברי סופרים" הכוונה מדרבנן, וכמו במצות נר חנוכה, שכתב הרמב"ם שם בראש ההלכה שזו תקנת חכמים, וזו לשונו: ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו, שתחילתן מליל חמשה ועשרים בכסלו, ימי שמחה והלל, ומדליקים בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות, להראות ולגלות הנס. ע"כ. (וכבר הגמרא (שבת כג) שאלת, היאך מברכים על נר חנוכה "אשר קידשנו במצוותיו וצונו", והיכן צונו? ומביאה שני טעמים: רב אויא אמר: מ"לא תסור", רב נחמיה אמר: "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך", הקדוש ברוך הוא צווה אותנו לשמוע לחכמי ישראל. ומכיון שגר חנוכה הוא דין דרבנן, יש לומר ספק דרבנן לקולא.

אתחזק חיובא

יב. יש שהקשו על זה, הרי האדם הוא רב חיובא בנר חנוכה, ויש לחייבו מוסק, כי כמו שאוסרים כאשר אתחזק איסורא, כך יש לחייבו משום שאתחזק חיובא, וזה לא אמרינן ספק דרבנן לקולא, וכמו לגבי ברכת המזון. אבל אדרבה, מברכת המזון ראיה להפך, אדם שאכל ושבע ולאחר מכן דיבר הרבה בזמן בטלפון, חבל, ביטול תורה, ואחר כך נסתפק: בירכתי ברכת המזון או לא, אומרים לו: ספק דאורייתא לחומרא ותחזור לברך, למה לא חוששים לברכה לבטלה? כי אתחזק חיובא ואולינן בתר החזקה. אבל כל זה נאמר רק לגבי ברכת המזון שהיא מן התורה, כמובא בירושלמי (פ"ק דברכות דף א"ב), שאדם שאכל ושבע, ספק בירך ספק לא בירך, חוזר לברך. וכן כתב הרמב"ם (ספ"ב מהל' ברכות). וכן פסק מרן השלחן ערוך (ס"ו רט ס"ג) בזו הלשון: כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא

אני בתור בחור צעיר למדתי שם, ואמרתי להם, שמעתי מאבא שלי מברכים, זו ברכה לבטלה! אבל לא היו לי את כל המקורות על מנת לשכנע אותם, ולפעמים יש לבחורים קצת חוסר דרך ארץ, או שלא הכירו את הרב מוספיק, והיו עושים ברכה לבטלה. היום ב"ה כולם מכירים את הפסק של הרב, ונוהרים בדבר הזה, חוץ מאיזה ראש ישיבה אחד, שכל שנה חוזר על השטויות שלו שצריכים להדליק בברכה. וכעת נבאר מדוע זו ברכה לבטלה.

שפחה קטנה מציאתה לאביה

ו. אמרנו שבחור ישיבה נקרא סמוך על שלחן אביו, ויש לכך ראיה חזקה מהגמרא במסכת בבא מציעא (י"ב), בדין מציאת שפחה עבריה, שאם עוד לא הביאה סימנים מציאתה לאביה, אף על פי שהאדון זן ומפרנס אותה, כי לאחר שתצא לחופשי כשתביא סימנים בגיל 12, או לאחר שש שנים, היא חוזרת לאביה, ולכן זה נקרא כבר עכשיו נקראת סמוכה על שלחן אביה. כל שכן בחור ישיבה שאינו עתידי להיות סמוך על שלחן אביו, אלא בהווה הוא סמוך על שלחנו, כשמגיע לבית בשבתות חופשה ובבין הזמנים ובחגים. זו ראיה של חכם בן ציון זצ"ל (אול"צ ח"ד פמ"ו ס"א), והוא אמר אותה למרן זצ"ל, ומרן נהנה ממנה וכתב אותה בכתב ידו, שמעתי מפי ידידי הגאון חכם בן ציון ראיה יפה מהגמרא בבבא מציעא וכו'.

ראשונים כמלאכים

ז. כבר בדברי הראשונים מובאר שבחורי ישיבות יוצאים בהדלקת הוריהם. כתב בשאלתות דרב אחאי גאון (פרש"י ושלח שאלתא כו) - קדמון מתקופת הגאונים, נולד לפי כ-1000 שנה - אורח חייב להשתתף עם בעל הבית בנר חנוכה, והוא שהיה רווק, אבל אם יש לו אשה אינו צריך, שאנשי ביתו מדליקים עליו בביתו. עד כאן. מי זה אנשי ביתו? אביו או אמו או אשתו, כשהם מדליקים בבית הוא יוצא ידי חובה. רש"י - היה לפני כ-700 שנה - במחזור ויטרי (סימן רלח) כתב: ואם הוא במקום אחר כגון הבאים ללמוד רוצו לביתם, אין אורח, אין צריך ליתן בנר אם יודע שאשתו או אביו ואמו מדליקים במקומם, כדאמר רבי זירא וכו'. ע"כ. אז לא היתה תחבורה מהירה - מכוניות ורכבות ומטוסים - כמו היום, והיו נודדים על חמורים, והולכים ללמוד תורה בעיר אחרת, למשך כמה שבועות או חודשים - כגון מחשון עד סביבות פורים - ומתארחים אצל בעל הבית, וכתב רש"י שנקראים סמוכים על שלחן האב ויוצאים בהדלקתו ידי חובה. גם בספר התרומה (במפתחות ס"ו רט) - לפני כ-750 שנה בתקופת הרמב"ן - כתב כיוצא בזה: ותלמידים ההולכים ללמוד חוץ מביתם, וכן אורח, אינם צריכים בחנוכה להדליק או להשתתף בנר, אם יודע שאביו ואמו או בניו מדליקים עליו במקומו, וכדאמר רבי זירא וכו'. גם בספר הפרנס (סימן קנב) - רבי משה פרנס, לפני כ-700 שנה, תלמיד מהר"ם מרוטנבורג - כתב: ומי שהוא אורח ויודע שמדליקים עליו בביתו אשתו או אביו ואמו או בני ביתו, אז אין צריך לתת להם מעות להשתתף במקום שהוא. ע"כ. שימו לב, כל הראשונים מדגישים שאם אביו ואמו ובני ביתו מדליקים עליו בביתו, אינו צריך לתת מעות ולהשתתף במקומו, ויוצא ידי חובה בהדלקתם, וכשמגיע זמן צאת הכוכבים יכול להמשיך ללמוד כרגיל, לא יצא לחדר, בשביל מה ההפסקה הזו, אם רוצה להדליק? סתם לפרסומי ניסא, ידליק מאוחר יותר בשעה שבע בל ברכה. חכם בן ציון אמר שבחור שמדליק זה בל תשחית, אם הוא פטור בשביל מה מדליק, אבל אנחנו לא אומרים עד כדי כך, כמה זה כבר עולה, היום יש שפע. ומכל מקום גם אם מדליק יזהר שלא יברך.

לא להתעסק עם ראשונים

ח. תקשו עלי, רבי זירא אמר שלפני החתונה השתתף בפרוטות, ולאחר מכן לא השתתף בפרוטות כי יצא בהדלקת אשתו, ולפי האמור מדוע לפני החתונה לא יצא בהדלקת אביו ואמו? יש ראש ישיבה אחד שחיבר ספר, נקרא כמדומני "שיעורי חנוכה" (סימן יד), ושם העתיק כל הראשונים שהזכרתי עכשיו, אבל מחק מהם מילים, מחק מה שכתבו: אנשי ביתו, אביו ואמו. הוא עשה חבורה כדרכם של כמה ראשי ישיבות, שרק אשתו יכולה להדליק במקומו, והביא ראיה מרבי זירא שלא סמך על הדלקת אביו ואמו, ולכן מחק מלשונות הראשונים. "וכן לא יעשה", הוא מתעסק עם ראשונים! התורה אמת כתיב בה, התורה לא נדבקה אלא במי שלומד תורה באמת, לא בשביל לקנטר, או לגנח, או שיקבל מעמד, או שאר נגיעות, לשקר בהלכה זה דבר חמור מאוד, אוי ואבוי! איך אתה יכול למחוק מהראשונים? פלא! אם לא הייתי פותח ורואה דבריהם בפנים, אולי הייתי מתפתה שהתורה שלו נכונה... אבל בדקתי וראיתי שהשמיט, הם כתבו מפורש או אביו ואמו, או אנשי ביתו.

טו. כז. במדבר לג, טו, וגדולי התורה שלנו הספרדים בארץ היה אפשר למנותם על שתי ידיים. לא יודע אם היו אפילו עשרה גדולי תורה אמיתיים, לא בבית וכדומה. היום ברוך ה', בן פורת יוסף, כמה הציבור הספרדי גדל, מי פילל ומי מילל שכך יהיה! רבבות ומאות אלפי בחורי ישיבות ספרדים. ויש לציין לשבח את התורמים מאמריקה, שיש להם חלק בכל זה, אשריהם! שיעשו עוד כהנה וכהנה. בפרט עכשיו שנושעים צרות לאבירים, והרדו להם את המלגה, וייקרו את התשלום על המעונות, בעת הזאת צריך לומר לנדיבים שיתנו יותר בעין יפה.

⁶ ככוונה אני מדגיש, לומר שהיו קדמונים.

⁷ מהו שכתב "אם יודע" שאשתו ובני ביתו מדליקים, למה שלא ידליקו? אולי הם לא דתיים, או שהתקלקלו...

⁸ מה הפירוש מדליקים עליו "במקומו"? במקום שנמצאים, וכלשון המחזור ויטרי הנ"ל "במקומו". היה אחד שפירש, שבמקומו הכוונה שהם שליחים שלו, אבל זה לא הפשט, למה לסלף את הפשט.

⁹ רק ישים לב שלא תהיה שריפה ח"ו. בישיבות יש להקפיד על הדברים האלו. אצלנו בישיבה לפני כשלושים שנה היה בחור שהדליק נרות שבת, והגר שעה נפל על מגבת, וכל הקומה עלתה באש, ברוך ה' ספר התורה והספרים ניצלו. אבל מכאן מוסר השכל, נכון שבחורי ישיבות צריכים להדליק נרות שבת בחדרים, אבל ישימו לב להדליק בהירות, למשל ישימו אצטבא גבוהה ועליה נרות של שמן, לא של שעווה, ויעשו כל מיני דרכים שלא יבוא לידי סכנה.

בתחלה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון מפני שהוא של תורה. ע"כ. למה לא אומרים למסופק בשאר ברכות שישבו לברך, הלא יש לו חזקת חיוב, ואם לא יברך יעבור על מה שאמרו חז"ל (ברכות לה). כל הנחנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו מעל? רואים שחזקת חיוב מועילה רק בדאורייתא, לא בדברבנן.

נסתפק בקריאת שמע

יג. יש עוד ראייה, הגמרא בברכות (כא) דנה, אם קריאת שמע מדאורייתא או מדרבנן, ונפקא מינה כשנסתפק אם קרא קריאת שמע או לא קרא, אם נאמר קריאת שמע דרבנן, אינו חוזר וקורא, אם נאמר דאורייתא, חוזר וקורא ומברך. ולהלכה קריאת שמע דאורייתא. ולכאורה אם נאמר דרבנן, מדוע לא חוזר וקורא, הלא הוא חייב בקריאת שמע ויש לו חזקת חיוב? רואים שחזקת חיוב לא מועילה בדבר דרבנן, ואומרים ספק דרבנן לקולא אפילו כנגד החזקה.

חזקת איסור וחזקת חיוב

יד. גם לסוברים שאין לומר ספק דרבנן לקולא אם יש חזקת איסור, יש לחלק בין חזקת חיוב לחזקת איסור, שבחזקת חיוב אומרים ספק דרבנן לקולא, ונר חנוכה שהוא מדרבנן, גם אם יש לו ספק אם הלכה כדברי ספר התרומה, ספר הפרנס, רב אחאי גאון, ועוד, תאמר ספק דרבנן לקולא, מה תגיד, יש חזקת חיוב? אבל הדלקת נר חנוכה היא מדרבנן. ראיתי אחד שטען את הטענה הזו, אבל חבל, תשב ותלמד ותדע פוסקים, הוא לא יודע את דברי הגמרא בברכות כא, סתם להקשות לדחות? זה לא נכון, וכפי שהסברתי.

הדלקה בחדר האוכל

טו. יש עוד צירוף חשוב שמרן זצ"ל צירף, באותה תשובה שמסר לחכם שלום בכתב יד¹⁰, שם כתב הכל בראשי פרקים, וכתב שיתכן ויוצאים ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה של בית המדרש. ביישבת פורת יוסף בקטמון היו נוהגים שבצאת הכוכבים בשעה חמש, כולם היו מפסיקים ללמוד, ואמנם לא הדליקו בחדרים, כי חכם שלום שמע למרן¹¹, אבל היו יוצאים כולם לכיוון חדר האוכל ומדליקים שם עם ברכה, ואחר כך חוזרים לבית המדרש ושוב מדליקים, מדין בית כנסת. אני אף פעם לא הבנתי למה נהגו ככה, בשביל מה להדליק נר חנוכה בחדר האוכל, אמרתי אולי ליישב, ביישיבה היו חוצניקים, ארגונינאים מקסיקים, אולי הביאו חוצניק אחד שידליק ויברך, כי יש אומרים שבחור שהוריו גרים בחו"ל ואצלם עדיין לא הגיע זמן צאת הכוכבים - זמן החיוב, הוא יכול להקדים אותם ולברך ולהדליק, חוטף ואוכל... אמנם למעשה שב ואל תעשה עדיף, גם במקרה כזה יוצא ידי חובה מההורים, אפילו לא הגיע זמן חיובם או חיובו. אבל מי שרוצה להקל לסמוך על הסברה הזו, יש לו מה ללמוד. השאלה אם מה שהדליקו בחדר האוכל עשו על דעת הרבנים, אני לא יודע, הרבנים היו הלכיים לביתם להדליק. אולם שמעתי שהיום הפסיקו להדליק בחדר האוכל, ומדליקים רק בבית המדרש, וטוב עשו.

הדלקת נר חנוכה בבית כנסת

טז. המקור להדלקת נר חנוכה בברכה בבית הכנסת, הוא לא בגמרא ולא בגאונים ולא ברמב"ם, הראשון שהביא מנהג זה היה לפני פחות מ-800 שנה, הוא הרב בעל ספר המנהיג (הלכות חנוכה), וכתב שנהגו לברך על הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת ולהדליק, וזכר למנוחת המקדש, שהרי בית כנסת הוא בית מקדש מעט. הריטב"א (שבת כג). כתב בטעם מנהג זה, שהדלקה זו באה לפרסם את הנס יותר. וכן כתב הריב"ש (סימן קיא), והוסיף שהרי בזמננו לא מדליקים בחוץ ונתמעט הפרסום הנס, וכדי להרבות אותו נהגו להדליק בבית כנסת.

הדלקת נר חנוכה בתוך הבית

יז. מה שנהגו היום להדליק בתוך הבית, זהו מנהג קדום עוד מימיו בעלי התוספות (שבת כא) - הנכדים של רש"י, שהביאו בשם ר"י, שבזמן הזה לא צריכים להדליק בתוך החצי שעה, כי מדליקים בתוך הבית. בשיעור הקודם כבר הסברתי, מה שהגמרא אומרת שבשעת הסכנה מדליקים בפנים, אין הכוונה דוקא לסכנת נפשות, נכון שרש"י (שם) פירש שבזמנם היתה אומה של פרסיים, שמי שהיה מדליק נר מחוץ לבית עבודה זרה שלהם, היו הורגים אותו, אבל הריטב"א (שם) כתב, שנהגו להדליק בתוך הבית, כי "סכנה" היא אפילו חשש של איבה, חשש של קנאה, כאשר ראו את היהודים מוציאים חנוכה יפה ומדליקים בחוץ. כמו האנטישמיות שנהגה בגרמניה. וכתב עוד טעם להדליק בפנים, מפני הגזל, יש

¹⁰ היינו צריכים לפענח את התשובה הזו, כי מרן כתב אותה בכתב חצי קולמוס. לפני מעל שלשים שנה כשהייתי כותב את הילקוט יוסף, הייתי מתקשה מאוד לפענח את כתבי היד של מרן שכתב בכתב חצי קולמוס, היום יודעים לכתוב ספרי תורה, אבל מי יודע לכתוב כתב חצי קולמוס? מעטים, זה לא בדיוק כמו כתב רש"י, האות ה' דומה לאות ב'. ברוך ה' במשך הזמן למדתי לפענח את הכתב הזה, והרבה מכתבי היד של מרן שהבאתי בילקוט יוסף, עבדתי שעות רבות לפענח אותם.

¹¹ תמיד חכם שלום כיבד את הרב, הוא סיפר לי שבבחרותו למד עם מרן חברותא במסכת שבת, וכמעט סיימו את המסכת, שאלתי אותו, למה לא סיימתם? אמר, מרן התחתן, מה אעשה... פעם אמר לי חכם שלום, אני מעיד על מרן, שכאשר כתב בתשובותיו, וכן כתב הנועד ביהודה, וכן כתב התורת חסד, וכן כתב בשו"ת בעי חיי, וכן כתב החקרי לב, היה עובר על כל התשובה! יש היום כל מיני חכמים צעירים, בקיאים במשנה ברורה, אבל וכי למדו פעם אחת תשובה אחת בתורת חסד מלובלין? תשובות נפלאות, איזה שכל, עומק העיון, וכי למדו פעם תשובה בנועד ביהודה, חתם סופר, רבי עקיבא איגר, אולי ראו את הגהותיו.

להם חנוכה עתיקה וחוששים שיגנבו אותה וימכרו במחיר מופרז, ולכן מדליקים בתוך הבית. בשיעור הקודם הזכרנו גם את דברי האור זרוע (סי' שכג אות ב), שכתב שאינו יודע למה מדליקים בפנים, הלא בזמן הזה אין סכנה. בא בספר העיטור (ח"ב הלכות חנוכה קדף ק"ע"ב) והשיב, הואיל ונהגו נהגו. הראשונים דנים במי שיש לו שני פתחים, שבגמרא (כג). מבואר שמדליק בשניהם מפני החשד, וכתבו דהשתא שמדליקים בתוך הבית, אין חשש של חשד, כי בלאו הכי מדליקים בפנים ולא רואים בחוץ כלום. וכן כתבו בשו"ת הרשב"א (סימן תקמ"א), בספר התרומה (סימן רכח), והסמ"ק (סימן רפ), והמרדכי (סימן רסו), ומרן הבית יוסף (סימן תרעו) בשם רבי יצחק אברהם. גם החיד"א (סימן תרע"ג סק"ב) כתב שנהגו היום להדליק נר חנוכה בתוך הבית, וכן כתבו הפרי חדש (סימן תרע"ג סק"א) והבן איש חי (פרשת וישב אות ד).

להוציא ידי חובה

יח. הארחות חיים (הל' חנוכה ע"א רסג) כתב טעם נוסף למה מדליקים נר חנוכה בבית הכנסת, כדי להוציא ידי חובה את מי שאין לו בית, בזמנם היה מצוי שנוסעים מעיר לעיר, ואין להם היכן להתארח, ויצאו ידי חובה בהדלקה שבבית הכנסת. גם הכל בול¹² (סימן מד) כתב טעם זה. לפי זה בחורי ישיבות יוצאים ידי חובה בהדלקה שמדליקים בבית המדרש, כי מה לי בית המדרש ומה לי בית כנסת.

הדלקת נר חנוכה במסיבות

יט. בפרט לדברי מרן זצ"ל (ביביע אומר ח"ז חאו"ח סימן נז אות ו, ובחזון עובדיה דיני מצוות הדלקת נר חנוכה סעיף יב) שמדליקים נרות חנוכה בברכה לא רק בבית הכנסת ובית המדרש, אלא בכל מקום שמתאספים עשרה אנשים, גגון חתונה, שבע ברכות, בר מצוה, ואפילו אם לא מתפללים שם ערבית, כי יש בזה פרסום הנס¹³. וכמו שאמרו בגמרא (יבמות סז ע"א וכתובות ז ע"ב) להביא עשרה אנשים כדי לפרסם הלכה מסוימת. אני מעיד שראיתי כמה פעמים את מרן זצ"ל, שהדליק נר חנוכה בברכה במסיבות חנוכה, אף בלי שהתפללו שם ערבית, ולאחר מכן היה דורש, ועל פי דברי הארחות חיים והכל בו הנ"ל יש עוד סיבה להדליק במסיבות, כדי להוציא ידי חובה את מי שלא מדליק, אולי יש חילוני בקהל שלא הדליק, חינוכו בבית ספר חילוני מסכן, מה הוא יודע, ולכן מוציאים אותו ידי חובת המצווה.

ברכה על מנהג

כ. יש קושיא מפורסמת, כיצד מברכים על הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, הלא בגמרא לא מוזכר דין זה, זה רק מנהג שהוזכר בדברי חלק מהראשונים, והלא על חבטת ערבה לא מברכים משום שהיא רק מנהג נביאים¹⁴. ומטעם זה הספרדים לא מברכים על המנהג לומר הלל בראש חודש, מי שהתפלל בשטיבלך, לכתחילה טוב להתפלל במניין קבוע של ספרדים שמתפללים לאט לאט בישוב מקום, אבל אם יצא לו פעם והתפלל בראש חודש בשטיבלך, ושומע שליח ציבור אשכנזי מברך על הלל, לא יענה אחריו אמן. הספרדים יש כאלו שיש להם פתאום גאווה עדתית, ורוצים לברך על ההלל בראש חודש, מנהג מרוקו מנהג מרוקו... אבל לא מבינים שמרן השלחן ערוך (סימן תכ"ב סעיף ב) כתב שבחוץ לארץ המנהג לברך על הלל בראש חודש, אך בארץ ישראל לא מברכים. מי שיחזור למרוקו או לצרפת, שיברך שם על ההלל, אבל אם בא לארץ ישראל, המנהג כאן שלא מברכים, כי אין מברכים על מנהג. ואם כן, מדוע מברכים על הדלקת נר חנוכה בבית כנסת?

מנהג חשוב

כא. בשו"ת יביע אומר (ח"ז חאו"ח סימן נז) יש תשובה שלמה על הנושא הזה, תשובה קלה ויפה, מי שירצה יסתכל. אחד התירושים החזקים שמתרץ, ששונה מנהג של פרסום הנס שהוא לא סתם מנהג, הדלקת נרות בבית הכנסת שבכל מקום ומקום זה פרסום הנס גדול, ועל מנהג כזה חשוב שייך לברך¹⁵. כך כתב הרב פרי הארץ (ח"ג חאו"ח סימן ב, ד"ג ע"ג) - אחיו של הראשון לציון הרב פרי האדמה, וכך כתב הגאון בעל התעודות תשובה (ח"א סימן קג) - נין נכד של החתם סופר. וכן כתב הגאון רבי עבדאללה סומך מבגדאד בשו"ת זבחי צדק (ח"ב חאו"ח סימן כה).

סמוכים על שלחן ראש הישיבה

כב. נשוב לנידון הדלקת נר חנוכה לבחורי ישיבות, נמצא שיש לנו עוד צירוף, שמה הבחורים יוצאים ידי חובה בהדלקה שבבית המדרש, ושמה יוצאים בהדלקת ההורים, ועוד יש לצרף, שמא יוצאים ידי חובה בהדלקתו של ראש הישיבה, שהרי כל מחסורם עליו. ההורים משלמים חלק מההוצאות, אבל לא הכל¹⁶, אין לכן מושג ראשי ישיבות טורחים ומתביזים בשביל לקבל תרומות להחזיק את

¹² יש אומרים שחיברה אותו אשה, אשה יכולה לחבר ספר כזה, הוא קיצור הלכות. ¹³ אבל אין ללמוד מכך להדליק נר חנוכה בקופת חולים, שלצערנו חולים רבים ממתנים בתור, כי מקום זה אינו עשוי לשבת ולשהות שם.

¹⁴ שלא כמו הסידורים הישנים מנצור ועוד, שכתבו לשם יחוד וכו' הנני בא לקיים מצוות חבטת ערבה שהיא יסוד נביאים. אני זוכר לפני כששים שנה מרן זצ"ל היה צועק לא לומר יסוד נביאים, כי אם כן היה צריך לברך על מצוה זו, אלא לומר מנהג נביאים [וע"כ בשו"ת יחיה דעת ח"ג סימן מוח].

¹⁵ בבית הכנסת "מסויק", יש כמה אולמות תפלה, והגבאי מדליק בכל חדר וחדר, כיון שבכל פעם מדליק בפני צבור חדש [חזון עובדיה חנוכה ע"א נז].

¹⁶ יש ישיבות שההורים משלמים אלף ש"ח, אבל לא כל אחד יכול לעמוד בזה. ביישיבת "חזון עובדיה" במשך שנים על גבי שנים, מרן אמר לי, אל תיקח כסף מההורים, ברוך ה' היתה לו אפשרות להיעזר בתורמים, והיו לומדים אצלי ביישיבה, אוכלים אוכל טוב ושותים, הכל בחינם, כי מרן היה דואג לנו. עד שבשנת תשנ"ט הודיע לי שכבר קשה לו להחזיק את

הישיבה. לכן זה נחשב שמחסורם של הבחורים על ראש הישיבה, הוא דואג שיהיה להם מים חמים להתרחץ, לסעודות שבת, לארוחות כל יום בוקר צהרים וערב, אם אין לו בנין משלו הוא משלם שכירות על הבנין, ומשלם שמלך, ואם כן, וכי בעיה בשבילו לזכות להם חלק מהשמן של נר חנוכה? כמו שמזכה להם הכל, יזכה להם גם חלק מהשמן, כי הם נחשבים סמוכים על שלחנו. בפרט אם מדובר בראש ישיבה שמסור כל כולו לישיבה¹⁷. ראש הישיבה גם מגיע לחתונות של הבחורים¹⁸, כי מרגיש כאילו התלמידים בניו. וגם יש להוסיף סברא, שהורים שמשלמים לישיבה, יש להם חלק גם בשמן שמדליקים בישיבה.

לא להיבהל מהשיעור כללי

כג. העולה מן האמור, שבחורי ישיבות לא צריכים להדליק נר חנוכה בישיבה, זהו הדין הגמור, מה שאותו אחד כתב בספר שיעורי חנוכה ושינה ומחק בדברי הראשונים, וכן עוד כמה ראשי ישיבות שעושים כמותו, לא לשמוע להם. כל שנה אני שומע שיש בישיבות "שיעור כללי" של ראש הישיבה, הוא אוהב להמציא דברים ולחזק שצריכים להדליק. הם מביאים ראיה מרבי זירא, אבל לפי מה שהסברתי הדברים ברורים. לא חולקים ככה סתם על גדול הדור, כדי להתגדל, או כדי להראות שאנחנו עצמאיים, אם חכם עזרא עטיה ומרן זצ"ל וחכם בן ציון והרב יהודה צדקה והגרש"ז אורבך, כולם בדעה אחת שבחורי ישיבות ספרדים לא ידליקו נר חנוכה, בפרט לחכם בן ציון שזה בל תשחית, וזה גם ביטול תורה. על סופגניות שלא יותרו, שיאכלו... אבל על נר חנוכה אסור להם להחמיר ולברך.

היכר 'חלב'

כד. נאמר עוד הלכה, באחד השיעורים הקודמים דיברנו בענין הסופגניות. היום יש דבר חדש שלא היה פעם, שמכינים סופגניות חלביות, עם חלב, וצריך להזהיר את הציבור, או לקנות סופגניות פרווה, או לומר לבני הבית שישמרו לב שהסופגניות חלבי. לפני חמש עשרה שנה היה רב אחד שהצריך לעשות היכר בכל סופגניה חלבית, לעשות עליה דגל ישראל... לתחוב קיסם בכל סופגניה ולתלות עליו פתק 'חלב'. או שיעשו סופגניה בצורת משולש, כמו שבורקס חלבי עושים משולש, שיהיה היכר לא לאכול אותו יחד עם בשר, ומ-כיון שלא עושים סופגניה משולש יעשו עליה דגל. אבל בכל עסק מכינים אלפי סופגניות, איך יעשו לכל אחת דגל? אם לפי ההלכה צריך, נחייב אותם, אבל אם לא צריך, בשביל מה להטריח? וגם לגבי החמץ הצריך כמה שינויים. אולם מאז שנכנסתם לרבנות, הוריתי שמספיק שיכתבו על הקרטון הארוך - 'חלב', כמו להבדיל פה נטמן... אבל לא צריך לסמן כל סופגניה. מה שמכינים הצריכו היכר בכל אחד ואחד, המקור לכך מהגמרא (פסחים לו. ו) והשלחן ערוך (יו"ד סי' צו סעיף א), שם כתוב שאין לשים עיסה בחלב שמא יבוא לאכול את הלחם הזה יחד עם בשר, לכן צריך שינוי צורה, אבל עיסה שלא יבוא לאכלה עם בשר, מהדין אין צריך היכר. לכן אני ביטלתי את ההוראה הזו, וברוך ה' בכל הארץ שמעו בקולי, חוץ מירושלים, וביטלתי את התקנה החדשה לעשות היכר על כל סופגניה, ומספיק לשים פתק 'חלב' על הקופסא הגדולה.

מי אוכל סופגניה עם בשר?

כה. המהר"ט¹⁹ (ח"ב סימן יח) יש לו תשובה בנושא הזה, והתיר להכין עוגה מתוקה עם חלב, בלי לכתוב עליה דגל 'חלב'. הוא לא אמר את הדוגמא, את זה אני

הוספתי. וטעמו, כי חכמים גזרו על לחם חרגלים לאכול יחד עם בשר, אבל מי אוכל סופגניה או עוגת טורט יחד עם בשר? מהדין אפילו על הקופסא הגדולה לא צריך היכר, אנחנו מצריכים לרווחא דמילתא, כי אין בזה טירחא גדולה, אבל אין צורך לעשות היכר על כל סופגניה וסופגניה כי לא אוכלים אותם בסעודה עם בשר. ממשך המהר"ט ושוואל, גם אם לא חוששים שיאכלו אותם עם בשר, אבל למה לא נחשוש שיאכלו אותה בתוך שש שעות לאכילת בשר? ומיישב, הלא עצם אכילת בשר וחלב יחד, זו גזירת חכמים, כי התורה שאמרה "לא תבשל גדי בחלב אמו", אסרה רק בדרך בישול (חולין קט.), ואם כן די לך להחמיר ולעשות היכר מחשש שמא יאכלם יחד, מה שאין כן בזה אחר זה, שהוא איסור קל יותר, כעין תרי דרבנן, בזה חכמים לא גזרו, שהרי זה כעין גזירה לגזירה. היו כמה שהתווכחו על זה ואמרו, תראו מה זה, הוא מכשיל את האנשים... מה מכשיל, איך אתה גוזר גזרות מהדת? הזכרתי כמה פעמים בשיעורים הקודמים, מיום שנחתם התלמוד אין כוח לאף חכם לגזור גזרות מדעתו, די לך מה שאסרה התורה.

מצה עשירה בפסח

כו. מרן הבית יוסף בהלכות פסח (סימן תסב) כתב בשם הכל בו (סימן מ"ח ע"ג), שאין לעשות מצה עשירה בשני ימים ראשונים של פסח, מחשש שמא יאכלנה בליל הסדר ויקיים בזה מצות ליל הסדר, והלא אין יוצאים ידי חובה במצה עשירה. בא מרן עצמו וחלק עליו, אף על פי שהיה ראשון, אבל זה דבר שרק הכל בו כתב, ויש לומר ששאר הראשונים לא כתבו כן כי לא הסכימו לדבר תמוה ומחודש זה, וכתב מרן שאין טעם במנהג הזה, ואין לנו לגזור גזרות מדעתנו. וכן כתבו הראב"ה (סימן תתקצא ד"ה מדבריו), והריב"ש (סימן שצ), ושכן כתב הר"ן. וכן כתבו הרב המגיד (פ"ה מהלכות חמץ וזמן ה"ב), והרדב"ז (בתשובה ח"א סימן קמט ובספרו יקר תפארת פ"א מהלכות תהומות מד'ב) ועוד להקט פוסקים, שלא גוזרים גזרות מדעתנו. וגם כאן אין לגזור שמא יאכל את הסופגניה תוך שש שעות לבשר.

טלטול ציצית

כז. מרן הבית יוסף בהלכות ציצית (סימן יג) כתב, אדם שרוצה לצאת עם טלית לכרמלית, יש חשש שמא יוציא ויטלטלה ארבע אמות ברשות הרבים, למה לא גזרו? כי לא חששו שמא יפשוט הטלית מעליו. בזמנם הציציות היו על הבגד שלו, ולכן לא חששו, אבל - אומר הבית יוסף - גם היום שלובשים טלית מיוחדת למצוה, בכל זאת לא גזרו חכמים, אין לך אלא מה שגזרו. ואפילו ודאי לנו שאם היה בזמנם היו גוזרים, אנו אין לנו כוח לגזור מדעתנו.

טבילת כלי פלסטיק

כח. על פי זה דנים הפוסקים, מה הדין כלי פלסטיק, האם צריכים טבילה או לא, כי בגמרא סוף מסכת עבודה זרה (נה). אמרו שהלוקח כלי זכוכית מהעכו"ם חייב להטבילם, מכיון שיש להם תקנה אם נשברו, שיכול להתייבם, לפני כחמשים שנה הייתי בבית מלאכה בחברון, ליד מערת המכפלה, לא יודע אם קיים היום, וראיתי איך עושים זכוכית, לקחו שברי זכוכית או עפר לבן, והתיכו אותם. אבל כלי פלסטיק - אף על פי שאפשר להתייבם - לא צריכים טבילה, מכיון שלא גזרו עליהם חכמים. מה תגיד, אם הפלסטיק היה בזמן חכמים, היו גוזרים גם עליו, אבל כתבו האחרונים - וכמו שהביא ביביע אומר (ח"ד חיו"ד סימן ח) - אין לך אלא מה שגזרו חכמים, הם גזרו רק על כלי זכוכית, אבל על פלסטיק וכדומה לא גזרו.

מיליארד זה שלשת אלפי מיליון דולר... עכשיו הוא נמצא למעלה בשמים, אם היה יכול לבוא לארץ לכמה דקות, מה היה עושה? מיד היה מחלק את כל כספו לישיבות הקדושות, פותח עוד כולל ועוד כולל... שם למעלה הוא יודע את הערך של התורה, שם עולם האמת, אבל בחיים חיותו לא זכה, והיה מרפה ידי העשירים שלא לתרום אלא רק לעניים או לזקנים או לבתי חולים. אבל האמת שלא חסר מי שיתרום לבתי חולים. בזמנו של הרב בן איש חי היה עשיר גדול אחד, לא זכר את שמו, שרצה להקים בית חולים בירושלים, אמר לו הבן איש חי, לבתי חולים יש מי שיתרום, אבל לישיבות אין, תקים ישיבת 'פורת יוסף'! ובזכותו הוקמה ישיבת פורת יוסף, והעמידו תלמידים הרבה לאלפים ולרבבות. יודעים להבין מהי חשיבות התורה.

¹⁷ אמתול היו אצלי שני בוגרים שלנו, שברוך ה' מקימים ישיבה גדולה חדשה, אמרתי להם, תדעו מעולם לא נצחני אלא בעל מלאכה אחת, אתה יש לך שיעורים פה ושם, בשלב הראשון תפסיק הכל ותתמסר לישיבה, תהיה שם כל היום. בשיעור הקודם הזכרתי, שכשהייתה לנו ישיבה, לא הייתי הולך להדליק נרות חנוכה בבית, אלא הייתי משמש להם דוגמא אישית, וישב ולומד בבית המדרש עד סוף הסדר בשעה שבע, בשביל מה להפסיק זה ביטול תורה! או שהייתי הולך לבית בשעה שבע ומדליק, או שהרבנית היתה מדליקה בצאת הכוכבים, וכמו שאמר רבי זירא "דקא מדליק עלי בגו ביתא".

¹⁸ יש ראשי ישיבות שמפריזים על המידה, באים לחתונה למשך שעתיים, ויושבים וקופצים ורוקדים, זה ביטול תורה. תשמע דוגמא לתלמידים! תהיה בחופה, תאכל משהו, אבל וכי חסר לך ארוחת ערב בבית?... תעשה ריקוד קטן עם החתן, ותרוץ לבית. אבל ראש ישיבה שנמצא במקום שעתיים ושלוש שעות, ומשתולל, זה דוגמא לא טובה לבחורים.

¹⁹ היה בנו של המב"ט שהיה בדורו של מרן הבית יוסף והתווכח אותו לגבי קדושת שביעית בפירות של נכרים, כפי שהבאנו בילקוט יוסף (שביעית ע"י תלג). היה בגיל שבע כאשר מרן הבית יוסף נפטר, זאת אומרת זכה להכירו באופן אישי, והוא בדרך כלל הולך אחרי הוראות אביו המב"ט.

הישיבה, היה צריך להחזיק אחרים, ואני הייתי צריך לנסוע לחו"ל ולקבץ תרומות, לפחות ארבע פעמים בשנה, להתניף לנדיב זה ולנדיב זה, וזו היתה טירחא גדולה מאוד, והיו גם קשיים.

פעם ייבנו בשבת בבוקר בברוקלין שבניו יורק, התאספו שם הנדיבים עם ראשי הישיבות, ועשיר גדול אחד התחיל לדבר ואמר: למה צריך הרבה אברכים ובחורי ישיבות, ופנה אלי ואמר, אם הוא כשרוני כמו אבא שלך אני מסכים, תודה רבה... אבל בשביל מה צריך את כולם? היו שם הרבה רבנים וכולם שתקו, מסכנים, צריכים שיעזור להם להחזיק את הישיבה. אבל אני לא שתקתי, אמרתי לו, אתה יודע כמה לומדי התורה מגוינים על העולם! בזמן דוד המלך היו מלחמות, ולא היו נהרגים, כולם היו חוזרים בשלום, "אֶלֶף לַפִּזְזָה אֶלֶף לַפִּזְזָה" (במדבר לד, ד), אלף חיילים הולכים לצנחנים, כנגדם אלף בחורים שישבו וילמדו, עוד אלף מתגייסים, עוד אלף בחורי ישיבות, בזכותם העולם עומד! מי יודע אם לא היו בחורי ישיבות, אלו גזרות היו על עם ישראל, הולכים בפריצות, חילולי שבת, מאכלות אסורות, אסור לקטרג על עם ישראל, רק ללמד עליהם זכות שהם מסכנים תינוקות שנשבו בין הגוים, אבל סוף סוף יש עבירות, מי מגן על עם ישראל? בני תורה, תלמידי החכמים שיושבים ועוסקים בתורה. מה משנה אם הם חזקים ועילויים כמו מרן, או לא, העיקר שלומדים תורה, בזה הם מחזיקים את העולם! אמרתי לו, לך תראה בישיבת 'מיר', סבא בן ננדל, כולם אברכים, ויושבים יחד ולומדים! הם מעמידים את העולם! כתוב ו'עֲשֵׂה עֲצָת' (משלי יח, כג) אותו עשיר התחצף אלי ואמר: אני לא מסכים! אני מסתכל על הרבנים, תענוו לי... אבל הבנתי אותם. אני כססתי מאוד על העשיר הזה, הוא מרפה את ידיהם של שאר הנדיבים שהיו שם, הוא היה המיליארדר שבחבורה וכשהוא אומר משהו זה משפיע על האחרים, הוא יכול ח'ו' להוריד בעיניהם את הערך של בני התורה. חזרתי לארץ. רבותי, אני לא מגזים, לא עברו כמה שבועות ואני שומע על אסון שקרה בחו"ל, אותו עשיר נהרג יחד עם אשתו בתאונת דרכים! הוא היה צעיר לימים והשאיר אחריו שנים או שלשה מיליארד דולר של אז, אתם יודעים מה זה? אלף מיליון זה מיליארד, שלש